

PAPER DETAILS

TITLE: COVID-19 PANDEMI SORUNUNUN ÖN LISANS EGITIMINE YANSIMALARI

AUTHORS: Esra AKPINAR,Burhan AKPINAR

PAGES: 125-148

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1393055>

COVID-19 PANDEMİ SORUNUNUN ÖN LİSANS EĞİTİMİNE YANSIMALARI*

Esra Nur AKPINAR

Harran Üniversitesi Birecik Meslek Yüksekokulu, Şanlıurfa
esranurakpinar@gmail.com
Orcid ID: 0000-0003-3867-2614

Burhan AKPINAR

Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Elâzığ
bakpinar23@gmail.com
Orcid ID: 0000-0003-3509-0475

Makale Geliş Tarihi: 15.11.2020 **Makale Kabul Tarihi:** 20.10.2021

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Atıf: Akpınar, E. N. & Akpınar, B. (2021). Covid-19 Pandemi Sorununun Ön Lisans Eğitimine Yansımaları. *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (48), 125-148.

Öz

Bu çalışmanın amacı, Covid-19 pandemisinin ön lisans eğitimine yansımalarını analiz etmektir. Çalışma, dokümaner analiz modelinde yürütülmüş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. 2019 yılında ortaya çıkan Covid-19 pandemisi, bütün eğitim kademelerinde ciddi bir sarsıntıya yol açmıştır. Eğitimde öğrenme boşluklarına yol açan bu sarsıntı, iki nedenden dolayı ön lisans kademesindeki Meslek Yüksekokullarında daha derinden hissedilmiştir. Birincisi, bu okulların iki yıl şeklindeki kısa eğitim süresi, ikincisi ise, uygulama ağırlıklı eğitim politikasıdır. Kısa eğitim süresinden dolayı, pandemi sürecinde meslek yüksekokullarında kısmen veya tamamen kesintiye uğrayan yüz yüze eğitimin nasıl ve ne zaman telafi edileceği belirsizdir. Pandemi döneminde oluşan öğrenme boşluklarının ve özellikle de uygulamaya dair pratik becerilerle ilgili eksikliklerin, iş piyasasına olumsuz yansımaları kaçınılmazdır. Dolayısıyla pandemi kuşağı meslek yüksekokulu öğrencilerine yönelik kısa, orta ve uzun vadeli önlem ve planların ivedilikte yapılması zorunludur. Kısa vadeli plan, kısa vadede yaz mevsimlerinde ek bir uygulama ağırlıklı telafi dönemi ihdas edilmesidir. Orta vadeli plan, pandemi kuşağı meslek yüksekokulu mezunlarına işbaşı oryantasyon eğitiminin zorunlu kılınmasıdır. Uzun vadeli plan ise, yüz yüze eğitim ile sanal ve dijital teknoloji tabanlı eğitimin harmanlamasını ifade eden Hibrit meslek yüksekokulu modeli önerisi şeklindedir. Nitekim 2021-2022 eğitim döneminde buna yönelik adımların atılmış olduğu gözlenmektedir. Bilgi Çağı'nın

* Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

gereği olan hibrit model meslek yüksekokullarını gelecekte pandemi benzeri krizlere hazırlamak bakımından önemlidir.

Anahtar kelimeler: Covid-19 Pandemisi, Ön lisans eğitimi, Hibrit Meslek Yüksekokulu Modeli.

IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC PROBLEM ON ASSOCIATE EDUCATION

Abstract

This study aims at analyzing reflections of the COVID-19 pandemic on associate education. Conducted in the document analysis model, this study revealed the following results. The COVID-19 pandemic, which appeared in 2019, led to a serious trauma at all the educational levels. Triggering learning voids in education, the trauma was felt more deeply in the Vocational Schools of the associate education due to two main reasons. The first reason was the short educational period of these schools which consisted two years while the second reason was their practice-oriented educational policy. Due to the short educational period, it is uncertain when and how the face-to-face education in the Vocational Schools, which was interrupted partly or completely during the pandemic process, will be compensated for. The negative impacts of the learning voids and particularly deficiencies deriving from practical skills, which appeared during the pandemic process, on the labor market are inevitable. Therefore, it is imperative that along with actions to be taken, short-, medium- and long-term plans for the Vocational Schools students of the pandemic period have to be made urgently. In the short-term, plan requires enforcing a practice-oriented make-up term in the summer semester of 2021. The medium-term plan is the requirement of an induction, orientation training for the Vocational Schools graduates of the pandemic period. The long-term plan, however, is the suggestion of the Hybrid Vocational School Model which means blending face-to-face education with virtual and digital technology-based education. As a matter of fact, it is observed that steps have been taken towards this during the 2021-2022 education period. As a prerequisite of the Information Age, the hybrid model is essential to prepare the Vocational Schools for crisis like pandemics in the future.

Keywords: Covid-19 pandemic, Associate education, Hybrid Vocational School Model.

Giriş

Dünyada ve Türkiye’de son iki yıllık süreçte eğitim alan öğrenciler, daha önce yetişkinlerin tecrübe etmediği bir sorunu deneyimlemek zorunda kalmışlardır. Bu sorun, Aralık 2019’da Çin’de ortaya çıkan ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından yeni tip bir korona-virüs olarak tanımlanan Covid-19 (TÜBA, 2020) salgınının yüz yüze eğitimde yol açtığı kesinti sonucu oluşan yeni durumlardır. II. Dünya Savaşından sonra dünyayı en fazla etkisi altına alan (Kurnaz ve Serçemeli, 2020) ve kısa zamanda küresel bir salgına (Pandemi) dönüşen Covid-19, neredeyse tüm ülkelerde eğitim ve öğretimi ciddi biçimde etkilemiş ve etkilemeye de devam etmektedir. Bu etkiler,

kısaca okullarda zaman ve mekâna bağlı, yüz yüze eğitim-öğretimden, hızlıca topyekûn veya kısmen uzaktan eğitime geçmek şeklinde özetlenebilir. Covid-19 pandemisinin küresel düzlemde 2019-2020 Eğitim-Öğretim Dönemine yansımaları Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO, 2020) verilerine göre, 188 ülkede okulların kapatılması, öğrenci nüfusunun yaklaşık olarak %92'sinin (Can, 2020) yüz yüze eğitimden mahrum olması ve öğretmenlerin bu süreçte atıl kalması şeklinde gerçekleşmiştir. Bu etkilerin, kısmen de olsa 2021-2022 Eğitim ve Öğretim Dönemine de yansımaları beklenmektedir. Bununla kalmayan Covid 19 pandemisi, eğitimde nicel olarak yol açtığı hasarların yanında, paradigma anlamında da ciddi kırılmalara yol açmıştır. Nitekim on yıllardır süregelen eğitim ve öğretim anlayışları, Covid-19 pandemisi ile ciddi oranda erozyona uğramıştır. Bu erozyon, alışlagelen zaman (sömestre, dönem, akademik yıl vb.) ve mekâna (kampüs, okul, sınıf, amfi vb.) bağlı; öğretmen-öğrenci-öğretim programı (müfredat, izlence) üçlüsünün yüz yüze etkileşimiyle süregelen (Üstüner, 2004) anlayışı aşındırmıştır. Bu kırılma ve erozyonun tetiklemesiyle birçok ülkenin pandemiye ilk reaksiyonu, sonuçlarını hesaplamadan hızlıca okulları kapatmak şeklinde olmuştur. Bu ilk şaşkınlık atıldıktan sonra, birçok ülkede pandemi sürecine uyumlu sürdürülebilir bir eğitim ve öğretim arayışı başlamıştır. Bu arayışlarda kısa da olsa, pandemi sürecinde kazanılan deneyimin de etkileri vardır. Zira Covid-19 pandemisi sürecinde okulun asıl işlevi olan “öğrenme”nin bilinenden farklı yolları olabileceği tecrübe edilerek deneyimlenmiştir. Yine bu süreçte eğitimin kesintiye uğraması konusundaki şikâyetlere bakıldığında, bunların önemli bir kısmının, okulun birincil işlevi olan *öğrenme* ile doğrudan ilgili olmadığı; bunun dışında kalan “öğrencilerin bakımı, korunması ve eğitim ekonomisi” ile ilgili olduğu görülmektedir. Okulun birincil işlevi dışındaki rollerine (Can, 2020) dair bu serzeniş ve şikâyetler, zihinlerde kuşku uyandırmıştır. Bu kuşku, aşına olduğumuz yüz yüze pedagojik anlayışın, *işin doğası veya kaderi* değil, uygulanagelen bir alışkanlık olabileceği şeklindedir. İşte bu kuşku, geleneksel eğitim anlayışının, değişmesi gerektiği fikrini ateşlemiştir. Nitekim yaşadığımız pandemi sürecinin eğitim sistemlerini yeniden şekillendirmekte (Can, 2020) ve “sanal ve dijital pedagoji” gibi yeni eğitim paradigmalarını gündeme getirmektedir (Karadağ ve Yücel, 2020). Bu durumda akademik çevrelerde, pandemi sürecinde test edilen uzaktan eğitim veya “hibrit” olarak adlandırılan uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimin harmanlanmış versiyonunun Bilgi Çağı olarak adlandırılan 21. yüzyılın gereği (Akgündüz, 2014, Demir, 2014) ve kriz dönemlerinin eğitim anlayışı olabileceği tartışılmaktadır. Çünkü geleneksel eğitim anlayışı mevcut kuşakların ihtiyacını karşılamada yetersizdir. Buna dair Çam'ın (2021) önerdiği “teknopedagoji” anlayışı, tartışmaya değerdir. Bu tartışmalarda, sanal ve dijital teknolojilerin gerekliliğinden ziyade, bu eğitimin etkililiği, verimliliği, avantajları ve yol açtığı sorunlar (dezavantajları) irdelenmektedir.

Uzaktan eğitim üzerinde sürdürülen tartışmalarda dikkat çekilen bir konu da, pandeminin tetiklemesiyle Bilgi Çağı'nın eğitim paradigması olan uzaktan eğitimin (on-line) ivme kazanmış olduğu ve buna gösterilen direncin kısmen de olsa azalmış olduğudur. Yine bu konuda, pandemi süreci geçse bile, sanal ve dijital teknolojilerin eğitim teorisi ve uygulaması üzerindeki etkilerinin kalıcı hale geleceğine dair

öngörüler de seslendirilmektedir. Nitekim Çağın gereği olan sanal ve dijital tabanlı eğitim, adeta “zamanın ruhu” vasfıyla, yaşadığımız Çağın pedagojik paradigması olarak görülmektedir (Aslan ve diğer. 2019). Dolayısıyla “her yer ve her zamanda eğitim” gibi avantajla öne çıkan sanal ve dijital teknolojilere dayalı uzaktan eğitimin gerekliliğini tartışmak yerine, bu eğitimin ne şekilde daha etkili ve verimli olacağına kafa yormak daha mantıklıdır. Zira küresel bir trend olan sanal ve dijital teknolojilerin, eğitimi topyekûn değişime zorlayarak, öğretim pratiklerini yeniden şekillendireceği (Günay, 2007) öngörülmektedir. Pandemiden önce, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB)’in geliştirip, uygulamaya koyduğu Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ile Yükseköğretim Kurulu (YÖK)’ün, yükseköğretimde “derslerin %40’ına kadarı uzaktan eğitim yoluyla yapılabilir” şeklinde yayımladığı ilke, bu öngörünün işaretleridir. Dolayısıyla birçok platformda dile getirilen “Eğitimde, hiçbir şey eskisi olmayacak” iddiası ve öngörüsü çerçevesinde, sanal ve dijital teknolojilerin eğitim teorisi ve uygulamalarına yansımaları, tartışılmaz bir olgudur, denilebilir. Tartışılması gereken, Türk Eğitim Sistemi (TES)’in topyekûn Bilgi Çağı’na uyumu ile Covid-19 benzeri olası pandemi ve büyük felaketler karşısında işe koşulacak, mümkünse yerli ve milli bir sanal ve dijital eğitim platformunun bütün boyutlarıyla tesis edilip, işletilmesidir. Bu konuda, TRT, MEB ve üniversitelerimizin uzaktan eğitim konusundaki deneyimleri (Dikmen ve Bahçeci, 2020) ile YÖK’ün koordinasyonunda tesis edilen “uzaktan eğitim platformu” gibi çabalar, umut vericidir. Ancak hâlihazırda web tabanlı uzaktan eğitim platformunun teorik çerçevesi ve pedagojik arka planı (Sayın, 2010), mevzuat ve program yapısı (Doğan-Bilgiç 2014) etkileşim ve erişim (Balaman, 2014) ile ortam güvenliği (Baron ve Crooks, 2005’ten aktaran Kurnaz ve Serçemeli, 2020) gibi boyut ve bileşenlerinde görece eksiklikler olduğu belirtilmektedir. Bunlara, başta ölçme-değerlendirme gibi uygulama sorunları (Engin, 2013; Balta ve Türel, 2013) da eklenebilir. Bu noktada önemli bir eksiklik de, web tabanlı uzaktan eğitim platformunun, uygulama ağırlıklı eğitim ve öğretime nasıl uyarlanabileceği konusudur.

Derleme niteliğindeki bu çalışmanın amacı, pandemi sürecinin Meslek Yüksekokulları (MYO) üzerindeki etkilerini, literatüre dayalı olarak analiz etmektir. Çalışmada, bu genel amaç çerçevesinde “a) Ön lisans eğitimi ve MYO’nın Türk Eğitim Sistemi içerisindeki yeri nedir?” ,“b) MYO’nın mevcut sorunları nelerdir?” ve “c) Covid-19 pandemisinin MYO üzerindeki etkileri nelerdir?” sorularına cevap aranmıştır. Halen devam eden pandemi sürecinin genelde eğitim ve öğretim, özelde ise MYO üzerindeki olası etkileri dikkate alındığında, çalışmanın önemi daha iyi anlaşılabilir. Hele ki, literatürde pandeminin MYO üzerindeki etkilerine yönelik çalışmaların sınırlı kaldığı, dolayısıyla bu konuda literatürde bir boşluk (Akbal ve Akbal, 2020) olduğu, göz önüne alındığında. Bu bakımdan çalışmada ulaşılan sonuçların, ilgili literatüre katkı sağlaması yanında, MYO ile ilgili geliştirilecek politika ve düzenlemelere de veri sağlaması bakımından önemli olduğu belirtilebilir.

Yöntem

Genel amacı, pandemi döneminin MYO üzerindeki etkilerini analiz etmek olan derleme niteliğindeki bu çalışma, nitel modelde; verilerin toplanması ve analizi noktasında ise dokümanter analiz tekniğiyle yürütülmüştür. Nitel araştırmalar, yaşanmış veya yaşanmakta olan olay ve olguların altında yatan gerçekleri ya da anlamları ortaya çıkarabilmek; bu durumlar hakkında ayrıntılı bilgi elde edebilmeyi amaçlar (Balyer, 2016). Sosyal olguları çok yönlü ve derinlemesine irdelemeyi amaçlayan nitel araştırmalar (Punch, 2011), sosyal bilim kategorisindeki eğitim bilim çalışmalarına uygun bir yaklaşımdır (Merriam, 2013). Ayrıca nitel çalışmalar; psikoloji, felsefe, sosyoloji, antropoloji gibi farklı disiplinlerin kesişme noktası olan eğitim bilim araştırmalarına disiplinler arası bütüncül bir bakış açısıyla incelemeyi benimseyen bir yaklaşımdır (Karataş, 2015).

Nitel modelde yürütülen bu çalışmada verilen toplanması ve analizinde doküman (belge) inceleme tekniği kullanılmıştır. Konu ile ilgili olarak Yıldırım ve Şimşek (2013), dokümanter analiz, nitel araştırmanın veri toplama teknikleri arasında saymaktadır. Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma tekniğidir (Wach, 2013, Akt: Kırıl, 2020). Literatürde “belgesel tarama”, “belge derlemesi” ve “doküman inceleme” gibi çeşitli isimlerle anılan dokümanter analiz, “*var olan kayıt ve belgelerin incelenerek toplanan verilerin, önceden belirlenmiş bir amaca yönelik olarak kaynakları bulma, onları okuma ve nihayet değerlendirme basamaklarını kapsar*” (Karasar, 2009). Dokümanter analiz; “*tepkiselliğin olmaması, uzun süreli veya zamana yayılmış analiz gibi güçlü yönleri ile bireysellik, özgünlük ve göreceli düşük maliyet*” gibi özellikleri ile dikkat çekmektedir (Yıldırım ve Şimşek 2013).

Araştırılmak istenen konu hakkında bilgi sağlayan her türlü yazılı materyale doküman adı verilir (Balcı, 2009). Bu dokümanlar (belgeler, kaynaklar); kitaplar, makaleler (Sönmez ve Alacapınar 2016), bildiriler, tezler, raporlar vb. yazılı kaynaklar olabilir. Ancak son yıllarda bunlara, bilim adamına zengin bir “kaynaklar ortamı” yaratan akademik tabanlı internet kaynakları (Baloğlu, 1999) da eklenmiştir. Bu çalışmada veri kaynağı olarak taranan belgeler; bilimsel kitaplar, makaleler, ulusal/uluslararası kongre ve sempozyumlarda sunulan basılı bildiriler ile lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Bu belgelerden elde edilen verileri desteklemek üzere, akademik uzantılı internet tabanlı bilgilerden de yararlanılmıştır. Çalışmada kullanılan belgeler (dokümanlar), bilimsel makaleler(n=37), kitaplar (n=13), lisansüstü tezler (yüksek lisans n=3; doktora n=4), ulusal/uluslararası kongre ve sempozyumlarda sunulmuş ve yayımlanmış bildiriler (n=5) ve internet kaynakları (n=5) şeklinde sıralanmaktadır. Çalışmada taranan belgelerde *bilimsellik* kriterini sağlamak adına birinci adımda, Sönmez ve Alacapınar (2016) ile Yıldırım ve Şimşek’in (2013), “*Dokümanın özgünlüğü/orijinalliği, tahrifat yapıp, yapılmadığı, çalışılan konuya uygunluğu*” şeklindeki ilkelerinden yararlanılmıştır. Bu bağlamda taranan belgelerin mümkün ölçüde orijinal nüshalarına ulaşılmıştır. Bilimsellik kriterini sağlamak için ikinci adımda, taranan belgelerden makalelerin yayınlandığı dergilerde, “Dergi Park tabanına kayıtlı olma, ISSN numarası bulunma, TR Dizine sahip olma,

editör/editörler ile bilim ve danışma kurullarına sahip olma” ölçütleri aranmıştır. Kitapların, “ulusal veya uluslararası, bilinen ve alanında çok sayıda ve çeşitte kitap yayımlama” kriterine sahip olmasına bakılmıştır. Bildirilerde ise, “ulusal/uluslararası geniş kapsamlı ve katılımcı, bilim kurulu olan ve yayımlanan basılı bildiriler” olmasına dikkat edilmiştir. Bu çerçevede çalışmada taranan toplam 37 makalenin 25’i (bunların 15’i TR Dizin İndeksli) Dergi Park tabanında yer alan hakemli ve süreli yayınlar olup; dördü uluslararası statüde ve geriye kalanları ise üniversite ve kamu kurumları tarafından yayımlanan hakemli ve süreli yayın kategorisindedir. Çalışmada taranan toplam 13 kitaptan 9’u, editör ve hakem kuruluna sahip ülkemizin bilinen yayınevleri (Pegem, Anı, Nobel, Seçkin, Siyasal, Data) tarafından yayımlanan bilimsel nitelikli kitaplardır. Geriye kalanlar ise, “Eğitim Reformu Girişimi”, “İktisadî Araştırmalar Vakfı”, “Yaşar Üniversitesi” “ve “TÜBA” gibi güvenilir kurumlar tarafından yayımlanmış olup, bilimsel rapor niteliğine haizdir. Araştırmada YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan üç doktora tezi, bir uluslararası doktora tezi ve üç de yüksek lisans tezi taranmıştır. Bunlardan başka, araştırmada taranan toplam beş bildiri için de, bilim kurullarına sahip olma ve yayımlanmış olma ölçütleri aranmıştır. Bu şekilde sıralanan kaynaklar toplu biçimde EK-1, 2, 3 ve 4’te tablolar halinde gösterilmiştir.

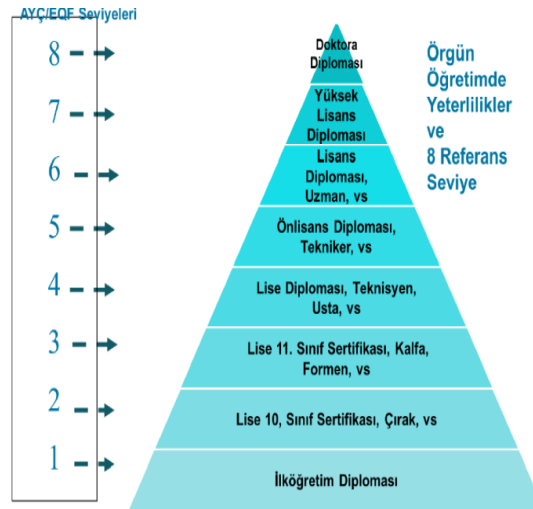
Yukarıda değinildiği üzere, bilimsel ölçütlere göre seçilip, taranan belgeler (dokümanlar), araştırmanın genel amacı ve bu amaca bağlı alt soruları bağlamında okunarak, çeşitli başlıklar altında betimlenmiş ve yorumlanmıştır. Zira nitel çalışmalar, öngörü, nedensel açıklama, sayısallaştırma ve genellemeden ziyade, betimleme, anlama ve yorumlama odaklıdır (Glesne, 2014). Yine, nitel araştırmaların temel veri toplama yollarından birisi olan dokümanlar (Merriam, 2013); gözlem ve görüşmeden ziyade, incelemeyi gerektirir (Miles and Huberman, 2016). Buna uygun olarak çalışmada, yukarıda belirtilen ölçütlere göre belirlenmiş belgeler çalışmanın genel amacı çerçevesinde okunarak, çalışmanın alt soruları bağlamında tasnif edilmiştir. Akabinde, çeşitli başlıklar altında toplanan veriler, betimleme, anlama ve yorumlama silsilesi içinde incelenmiş ve bunlara dayalı olarak da çeşitli çıkarımlara gidilmiştir. Literatürde bu tür çözümleme “betimsel analiz” olarak (Kıral, 2020) adlandırılmaktadır. Betimsel analiz, çalışmanın amacı ve soruları bağlamında incelenen belgeleri anlama ve yorumlamayı amaçlar (Karataş, 2015: 70). Betimsel analize uygun olarak (Creswell, 2016; Merriam, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2013) çalışmada incelenen belgelerden elde edilen bilgiler dört aşamalı bir sistematikte düzenlenmiştir. Bunlar; a) çalışmanın genel amacı ve sorularından hareketle betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, b) oluşturulan bu çerçeveye göre bilgilerin sınırlandırılması, c) bilgilerin betimlenmesi (tanıtılması, anlaşılması) ve d) bilgileri birleştirme, yorumlama ve sonuç çıkarma.

Çalışmada, nitel paradigmaya uygun olarak bilimsel ölçütlere göre seçilmiş belgelerin incelenmesinde *araştırma yanlılığı* olasılığını bertaraf etmek için araştırmacıların rolü “*Çalışmanın amacı doğrultusunda bilimsel ölçütlere göre belirlenen dokümanları orijinal kaynaklarından okuma, çalışma soruları bağlamında*

betimleme, yorumlama ve sonuç çıkarma “şeklinde net olarak belirlenmiştir. Böylece nitel çalışmaların doğasında yer alan “araştırmacının rolünün belirlenmesi” (Karataş, 2015: 69) ilkesi yerine getirilmeye çalışılmıştır. Çalışmada geçerlik, araştırmacıların rolünün belirlenmesi ile incelenen belgelerin yansız okunması ve betimlenmesi ile sağlanmaya çalışılmıştır. Zira nitel araştırmalarda geçerlik, araştırmacının çalıştığı konuyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesini ifade etmektedir (Kirk ve Miller, 1986, Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013). Ayrıca yine geçerlik için çalışmadaki yorum ve sonuçlara “literatür desteği” (Miles ve Huberman, 2016) sağlanmıştır. Nitel araştırmalarda, çalışma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ile ilgili olan güvenilirlik (Yıldırım ve Şimşek, 2013) için ise, çalışmada incelenen dokümanların yansız biçimde, bilimsel ölçütlere göre seçilmesi ve net biçimde tanıtılması ile araştırmacıların yaptığı yorumlara literatürden teyit alınması yoluna gidilmiştir.

Ön Lisans Eğitimi ve Meslek Yüksekokulları

Türk Eğitim Sistemi (TES)’de eğitim kademeleri; okul öncesi, ilköğretim (ilkokul ve ortaokul), lise ve yükseköğretim şeklinde sıralanmaktadır. Bunlardan, çalışmanın konusunu teşkil eden yükseköğretim; ön lisans, lisans ve lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) biçiminde kademelendirilmektedir. Bu kademelerde yer alan ön lisans eğitimi; iki akademik yıl ve dört dönemlik bir eğitimi ifade etmektedir. Şekil 1’de görüldüğü gibi ön lisans eğitim kademesi, Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ) ve Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) ile belirlenmiş sekiz referans seviyeli hiyerarşide 5. Seviye olarak adlandırılmaktadır (Günay, 2018).

Şekil 1: Yeterlilikler ve 8 Referans Seviye (Kaynak: Üstün, Çetin, Uzun ve Çorumlu, 2016).

TYÇ 5. seviyede yer alan ön lisans eğitim kademesi olan MYO, hem sayısal büyüklük ve hem de işlev olarak yükseköğretimin önemli bir halkasını teşkil

etmektedir. Geçmiş 1950'lerdeki Tekniker Okullarına dayanan MYO tarihi süreçte, 1965-71 yılları arasında Yüksek Tekniker Okulları, 1974-81 döneminde üniversitelere bağlı Ön lisans Okulları ve MEB bünyesindeki YAY-KUR Meslek Yüksek Okulu uygulamalarını takiben, 1981 yükseköğretim düzenlemesi ile üniversite bünyesine alınmıştır (Kavak, 1992). MYO, 2547 sayılı YÖK Kanunu'nun 3/c maddesinde, *"belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan, iki yıl (dört yarıyıl) eğitim-öğretim veren bir yükseköğretim kurumu"* biçiminde tanımlanmıştır (Konya ve Güngör, 2015). Bu amaç doğrultusunda MYO, sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinin ihtiyaç duyduğu nitelikli ara elemanları yetiştirmektedir (Gayef, 2017). MYO "tekniker" veya "meslek elemanı" unvanı ile yetiştirdiği ara insan gücü, çalışma hayatında üst düzey yönetici/ mühendis/uzman ile teknisyen/işçi arasında yer alan bir pozisyonu ifade eder (Kaya, 2014).

Türkiye'de 2017-2018 yılı itibarıyla toplam 7. 560. 371 yükseköğretim öğrencisinin 2. 768.757'si (%36.62) MYO öğrencisidir (YÖK, 2019). Bu sayı, 2019-2020 itibarıyla ise toplam 3.002.964 öğrenciye yükselmiştir (YBYS, 2020). MYO yükseköğretimdeki yaklaşık %30 civarındaki oranı dünya ortalamalarında seyretmektedir (Eşme, 2007). Görüldüğü gibi gerek sayı ve gerekse işlev olarak TES'de önemli bir yer tutan MYO, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu ara kademe insan gücünü yetiştirme sorumluluğunu yerine getirmeye devam etmektedir. Ancak MYO'nun yüz yüze olduğu sorunlar ve özellikle uygulamalı derslerle ilgili olarak bunlara eklenen Covid-19 pandemi problemi, bu sorumluluğun etkili bir şekilde yerine getirilmesini güçleştirmektedir (Terzi, Akalın ve Erdal, 2020; Kahraman, 2020; Kaya ve Işık, 2021). Aşağıda, MYO yüz yüze olduğu mevcut sorunlar ve Covid-19 pandemi problemi, bu okulların işlevi bağlamında ele alınarak analiz edilmiştir.

Meslek Yüksekokullarının Mevcut Sorunları

Covid-19 olarak adlandırılan pandemi sorununun ön lisans kademesi olan MYO yansımalarını daha detaylı anlamak için, bu okulların mevcut sorunlarına değinmekte yarar vardır. Zira pandemi, birçok MYO için *bardağı taşıran son damla* mahiyetindedir. Bu bağlamda, birçok ülkede başarılı şekilde eğitim-öğretime devam eden ve iş piyasası tarafından kabul gören MYO, ülkemizde bir türlü istenen noktaya erişememiştir. Bunun birçok olası nedeninden söz edilebilir. Ancak okul-sanayi ilişkisi bağlamında, Türk iş piyasası ile MYO arasındaki uyumsuzluk, başat neden olarak öne çıkmaktadır. Bu uyumsuzluğun birçok nedeninden birisi de MYO mezunlarının iş piyasasında talep olduğu seviyedeki çakışma ve bunun yol açtığı karmaşıktır. Zira gelişmiş ülkelerde üretim sektöründe işgücü hiyerarşisi; Mühendis-Teknisyen/İşçi şeklindedir. Hizmet sektöründe ise bu hiyerarşi; Üst düzey yönetici-Ara meslek elemanı-İşçi şeklindedir. Türkiye'de ise (Şekil 1'de görüldüğü gibi), ön lisans diploması 5. seviye (tekniker) olarak tanımlanmıştır. Buna göre, örneğin iş piyasasındaki üretim sektöründe mühendis 6, tekniker 5, teknisyen 4 ve işçi 3. seviyedeki yeterliliği ifade etmektedir. Ancak sorun tam da bu noktada belirmektedir. Zira Türkiye'de, kâğıt üzerindeki hiyerarşik düzenlemeye rağmen, iş piyasasında üretim, mühendis-tekniker/teknisyen-işçi hiyerarşisi içerisinde gerçekleştirilmektedir. Benzer durum hizmet sektöründe de geçerlidir. Bunun anlamı, iş piyasasında tekniker (5.seviye) ile

teknisyen (4.seviye) unvanlarının yetki ve sorumluluklarının çakışmasıdır. Çoğunlukla teknisyen, teknikerin de görevini üstlenmekte ve hatta bazen, “usta” sıfatıyla her ikisinin görevini de nitelikli işçi üstlenebilmektedir. Bunun olası nedeni, üretim maliyeti düşürmektir. Üstelik üretim sektöründe mühendis ile işçi arasındaki ara kademedede var olan tekniker ve teknisyen unvanları arasındaki yetki ve sorumluluk çakışmasına, önceki yıllardan kalan “yüksek tekniker” unvanlı mezunlar da dâhil edildiğinde söz konusu karmaşa katlanmaktadır. Görüldüğü gibi sorun, ortaöğretim düzeyindeki Meslek Liseleri ile ön lisans düzeyindeki MYO mezunlarına verilen unvanların, teoride kalması ve bu unvanların üretim sektöründe ayrı ayrı karşılık bulamamasıdır. Bunun hizmet sektöründe yer alan sağlık iş kolundaki tipik bir örneği, aynı kurumlarda lise mezunu (4.seviye), önceki yıllardan kalan ön lisans mezunu (5.seviye) ve lisans mezunu (6.seviye) hemşirelerin beraberce istihdam edilmesidir. Sorunun çözümü için “başhemşire”, “uzman hemşire” ve “hemşire yardımcısı” gibi unvanlar denenmiş ve ihdas edilmiş olsa da uygulamada, bu seviyeler arasındaki rol ve sorumluluk karmaşası kısmen devam etmektedir. MYO mezunlarının istihdamını güçleştiren bu durum, bir taraftan icra edilen mesleğin statüsünü olumsuz etkilerken (Ak, Cerit, Dikmen, Erol, 2018), diğer taraftan da bu okulların kurumsallaşmasını geciktirmekte ve işlevini tam olarak yerine getirmesine de ket vurmaktadır. Sorun, özellikle 4. ve 5. seviye arasındaki yetki/sorumluluk çakışmasından kaynaklandığı için, çözüm de “*mesleki ve teknik eğitim sisteminin bütünlüğü*” (Kayadibi, 1999) içerisinde aranmalıdır. Ayrıca yine bu sorunun çözümü için ön lisans seviyesinde eğitim-öğretim yapan MYO programları, üniversiteler ile TYÇ, Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) ve İŞKUR gibi kamu kurumları ve iş piyasası temsilcileri ile birlikte geliştirilmelidir (MARKA, 2019). Ayrıca MYO mezunlarının unvan, yetki ve sorumluluk çerçevesi, iş piyasasında karşılığı olan yasal standartlara kavuşturulmalıdır (Enderoğlu, 2004). Zira Türkiye’de iş piyasasında 40 mesleğin icra edilmesinde MYK belgesi zorunlu hale getirilmiştir (Üstün, Çetin, Uzun ve Çorumlu, 2016) ve bu sayının artması beklenmektedir. Bu sürecin devam edeceği düşünüldüğünde, ileride MYK belgesi olmadan tek başına MYO diplomasının iş piyasasında tutunmak için yeterli olmayacağı öngörülebilir.

MYO için öne çıkan ikinci sorun, bu okulların bünyelerinde yer aldıkları halde (Vakıf MYO gibi birkaç istisna dışında) üniversiteler tarafından gereken hüsnü-kabulü görmemeleridir. MYO gelişmesi ve kurumsallaşması önündeki bu yapısal ve yönetsel engelin psikolojik arka boyutlu olduğu iddia edilebilir. Nitekim Yıldırım, Sertel ve Akyol’un (2017) yaptığı araştırmada, MYO öğretim elemanlarının “*yalıtılmışlık, değersizlik hissi*” şeklinde dile getirdikleri problemler, bu soruna işaret etmektedir. Aynı konuda araştırma yapan Ünver, Yaylı ve Ceylan (2009) da özellikle “*taşra MYO’nın, büyük yerleşim merkezlerinde veya kampüs içerisinde bulunanlardan farklı problemlerine*” dikkat çekmişlerdir. MYO’nın, üniversite bünyesinde kabul görmesi ve üniversite kaynaklarından adil şekilde yararlanması, bu okulların kurumsallaşması bakımından önemlidir.

Literatürde yukarıda zikredilen iki başat sorundan başka, MYO yüz yüze kaldığı birçok problem olduğu belirtilmektedir. MYO öğretim elemanları perspektifinden bu

sorunlar; “*öğrenci yetersizliği, fiziksel yetersizlikler*” (Yıldırım, Sertel ve Akyol, 2017) ile “*sınıfların kalabalık olması, öğretim elemanlarının ders/sorumluluk yükünün çok olması, düşük ders ücreti ve sosyal aktivitelerin az olması*” (Söyler, Çakır ve Kalpakçıoğlu, 2017) biçiminde sıralanabilir. Alkan Vd., (2014) bunlara, “*müfredatın güncel olmaması, fonksiyonel olmayan stajlar, sanayi ile iş birliği, istihdam ve kalite güvence sisteminin olmaması*” problemlerini eklemektedir. Yönetici perspektifinden MYO sorunlarında; “*mali kaynaklar, fiziki ve araç-gereç yetersizlikleri, öğretim elemanı yetersizlikleri ve bu okulların tanıtım problemleri*” öne çıkmaktadır (Bahşi, 2011). Görüldüğü gibi günümüzde MYO ciddi sorunlarla yüz yüzedir. Ancak yakından bakıldığında, birkaç istisna dışında bu sorunların, genel mesleki eğitim (Ünver, Yaylı ve Ceylan, 2009), yükseköğretim ve işgücü eğitimi ile istihdam arasındaki uyum sorunlarından bağımsız olmadığı görülebilir. Dolayısıyla çözüm de yine bu çerçevede ele alınmalıdır.

Meslek Yüksekokullarında Güncel Bir Sorun Olarak Covid-19 Pandemisi

Yukarıda değinildiği gibi zaten birçok sorunla yüz yüze olan MYO, 2019 yılında adeta, “bardağı taşıran son damla” olarak Covid-19 pandemisi problemi ile yüzleşmiş ve yüzleşmeye devam etmektedir. Önceki mevcut sorunlara hiç benzemeyen bu sorun, MYO ciddi biçimde olumsuz etkilemiştir. Aslında Covid-19 pandemisi, okulöncesinden yükseköğretime değin tüm eğitim kademelerinde aşına olduğumuz yapı, işleyiş ve standartları derinden sarsmıştır (Türel, 2020). Ancak bu sarsıntı, gerek eğitim-öğretim süresi ve gerekse uygulama ağırlıklı doğasından dolayı MYO da daha fazla hissedilmiştir. Özellikle de uygulama (pratik) ağırlıklı teknik ve sağlık branşlarında eğitim-öğretim yapan bölüm ve programlarda.

Bilindiği gibi MYO, teknik, sosyal ve sağlık branşlarında uygulama ağırlıklı eğitim-öğretim yapan mesleki ve teknik ön lisans okullarıdır (Örs, 2003). MYO bünyesi teorik ağırlıklı olup zihinsel gelişime odaklı sosyal branşlarda eğitim-öğretim veren bölümler, pandemi sürecindeki yüz yüze eğitim kesintisinden en az etkilenen programlar olmuştur. Zira bu programlarda eğitim-öğretim, ağırlıklı olarak bilgi aktarma ile bu mesleğin icrasına yönelik davranış, tutum ve tavırları öğretmeyi amaçlamaktadır. Sosyal branşlarda, temel olarak kaynak (öğretim elemanı) ile alıcılar (öğrenciler) arasındaki etkileşime dayalı bu eğitim-öğretimin, mekâna ve zamana bağımlılığı görece daha azdır. Bu yüzden sosyal branşlarda, pandemi sebebiyle uzaktan (on-line) eğitim yoluyla yürütülen süreçte öğrenme kayıplarının daha az olması beklenebilir. Oysa pratik beceriler (psikomotor, performans) geliştirmeyi amaçlayan teknik ve sağlık branşlarında yüz-yüze eğitim, daha doğrusu öğretim şarttır. Zira MYK düzenlemesine göre 5. seviye meslek elemanı yetiştirmeyi amaçlayan MYO teknik ve sağlık programlarında, mesleğin gerektirdiği psikomotor becerilerin öğrenilmesi ve geliştirilmesi, bir modeli (çoğunlukla canlı bir rehber) gözlemleme, taklit etme, alıştırma yapma ve beceriyi icrada ustalaşma aşamalarını gerektirir (Akpınar, 2017). Öğrencilerin söz konusu aşamalardan oluşan yaşantıyı deneyimlemeleri ise öğretmen-öğrenci, yani usta-çırak etkileşimini gerekli kılmaktadır. Bu ise ancak gerçek ve canlı bir ortam olan yüz yüze eğitim-öğretimle mümkündür. Bu konuda bilgisayar simülasyonları sayesinde dersteki uygulamaların

sanal olarak canlandırılması ve sanal laboratuvarlar gibi çözümler denense de, bu yapay ortamların gerçek yaşam becerilerini kazandırmada çok da etkili olmadığı (Küçük, 2014) bilinmektedir. Burada, “öğrenciler, derslerde kazanamadığı becerileri stajda kazanabilir” şeklinde akla gelebilecek çözüm de yeterli değildir. Çünkü bazı istisnalar dışında MYO’da stajların etkili ve verimli biçimde yürütülemediği, yetersiz olduğu (Demir, 2018) ve bu konuda birçok sorun yaşandığı (Kaysi ve Aydemir, 2018; Tektaş, Yayla, Sarıkaş, Polat, Tektaş ve Ceviz, 2016) bilinmektedir. Kaldı ki, stajların kısa süreli olması da ayrı bir sorundur.

Covid-19 pandemisinin MYO öğrencilerinde yol açtığı öğrenme boşlukları (bilgi ve beceri) bir örnekle daha iyi anlaşılabilir. Örneğin, 2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılında MYO teknik veya sağlık branşlarından birisine kaydolun bir öğrenci, 2019 Yılı Güz Dönemini (I. Yarıyıl) yüz yüze eğitimle başarılı şekilde tamamlayarak, mesleğini icra için gerekli teorik bilgiler ile pratik becerilerin bir kısmını (aslında ¼’ünü) kazanmış olsun. Aynı öğrenci, 2020 Yılı Bahar Döneminin (II. Yarıyıl) hemen başında Covid-19 pandemisinin etkisiyle yüz yüze eğitimden mahrum kalmıştır. Bunun anlamı, bu öğrenci, on-line eğitimle aldığı eğitimde başarılı bile olsa, uzaktan eğitimin niteliğinden dolayı, II. dönemi bilgi ve beceri bakımından bazı öğrenme boşluklarıyla kapatmıştır. Bu öğrenme boşluklarının sayısal oranı yine ¼ şeklindedir. Akabinde, bahse konu öğrencinin, 2020 Yılı Güz Dönemini (III. Yarıyıl), bazı istisnalar dışında kısmen veya tamamen uzaktan eğitim yoluyla ve ¼ oranına tekabül eden öğrenme boşluklarıyla kapatmıştır. Yüz yüze eğitim-öğretim için koşulların uygun olması durumunda geriye sadece 2021 Bahar Dönemi (IV. Yarıyıl) kalmaktadır ki, bu dönem de uzaktan eğitim biçiminde yürütülmüştür. Örnekteki öğrencinin Sağlık Meslek Yüksek Okulu İlk ve Acil Yardım Programına kayıtlı olduğunu varsayalım. Bu öğrenci bütün derslerden başarılı olmuş olsa da toplam eğitim-öğretim süresinin yaklaşık yarısını öğrenme boşluklarıyla tamamlamıştır. Bu durumda aynı öğrencinin, mesleğin gerektirdiği kritik bilgi ve becerilerin sadece ½’sini yüz yüze eğitim-öğretimle kazanmış olduğu ve diğer ½’sini ise etkililiği ve verimliliği tartışmalı uzaktan eğitim veya kısmen uzaktan eğitim (hibrit eğitim) yoluyla kazanmıştır. Eğer staj veya ekstra eğitim-öğretimle desteklenmez ve telafi edilmez ise bu öğrencinin, iş başında özellikle de mesleğin ilk yıllarında (deneyimsiz olduğu süreçte) mesleğini tam olarak icra edebileceği kuşkuludur. Örnekte görüldüğü gibi pandemi kuşağı MYO mezunlarında oluştuğu varsayılan, öğrenme boşluklarının (bilgi ve beceri) mutlaka telafi edilmesi gerekir.

Tartışma ve Sonuç

Türkiye’de gerek sayısal ve gerekse işlev anlamında önemli bir eğitim kademesi olan MYO, aynı zamanda mesleki ve teknik eğitim zincirinin de önemli bir halkasını teşkil etmektedir (Garda ve Temizel, 2016). MYK yeterlilikler ve referans hiyerarşisinin 5. seviyesinde diploma veren MYO, *tekniker* veya *meslek elemanı* unvanlı mezunlarıyla on yıllardır kamuda ve iş piyasasında kayda değer bir yer tutmaktadır. Temel amacı, kamu ve özel sektöre nitelikli ara kademe eleman yetiştirmek olan MYO, hâlihazırda önemli sorunlarla karşı karşıyadır. Mezunların istihdamı, programlar (müfredat), altyapı ve donanım, stajlar, öğrenci nitelikleri gibi

MYO için bilinen mevcut sorunlarına (Yalçın, 2017; Konya ve Güngör, 2015), 2019 yılında yeni bir sorun daha eklenmiştir. Bu sorun, Çin’de ortaya çıkan ve kısa zamanda küresel bir salgına dönüşerek, yüz yüze eğitimi önemli oranda kesintiye uğratan ve özellikle de uygulamalı derslerde çeşitli sorunlara yol açan Covid-19 pandemisidir (Kahraman, 2020, Yamamoto ve Altun, 2020). Konu ile ilgili araştırmalara (Rothstein, 2020) göre, bunun eğitimde olduğu gibi çalışma hayatında da orta ve uzun vadede çok önemli sonuçları olacaktır. Covid-19 pandemisi, dünyada olduğu gibi ülkemizde de tüm eğitim kademelerinde ciddi olumsuzluklara yol açmıştır. Bu olumsuzluklar, işgücü piyasasında çeşitli mesleklere yönelik bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazandırmayı amaçlayan ve bunun için uygulama deneyimi gerektiren mesleki ve teknik eğitimi (Aktaşlı ve Tüzün, 2012) adeta sarsmıştır. Ancak bu sarsıntı, iki nedenden dolayı ön lisans seviyesinde eğitim-öğretim veren MYO bünyesinde daha fazla hissedilmiştir. Birincisi, MYO iki yıl ve dört dönem şeklindeki görece kısa eğitim süresidir. İkincisi ise, mesleki ve teknik eğitime odaklı MYO sürdürdüğü uygulama ağırlıklı eğitim politikasıdır.

Covid-19 pandemisinin MYO üzerindeki olumsuz etkileri 2020 ve 2021 yılı eğitim sürecine yansımıştır. Bu yansımayla, diğer eğitim kademelerinde olduğu gibi MYO bünyesinde de yüz yüze eğitim, 2020 yılı Bahar Döneminde çoğunlukla; aynı yılın Güz Döneminde ise büyük oranda kesintiye uğramıştır. Adı geçen her iki dönemde eğitim-öğretim kısmen veya tamamen uzaktan eğitim (on-line) yoluyla sürdürülmeye çalışılmıştır. Ancak uzaktan eğitimdeki özellikle de beceri eğitimindeki etkililik ve verimlilik sorunlarından (Eygü ve Karaman, 2013; Kaya, 2002) dolayı, MYO öğrencilerinde öğrenme boşlukları oluşmuştur. Sorun, pandemi sebebiyle bir yılı (iki dönemi) kesintilerle tamamlayan MYO öğrencilerinde bu süreçte oluşan bilgi ve becerilere dair öğrenme boşluklarının ne zaman ve nasıl telafi edeceğinin belirsiz olmasıdır. Çünkü bu öğrencilerin eğitim-öğretimini tamamlamak için geriye sadece bir yılı (iki dönem) kalmakta ve bu yıl da yüz yüze eğitim-öğretim ve uygulamaların yapıpı yapılamayacağı belirsizdir. Zira Covid-19 pandemisine ilişkin toplumsal (kitle) bağışıklığın henüz tam olarak sağlanamaması, aşılamanın istenilen düzeye ulaşamaması, koruyucu ve tedavi edici etkili ilaçların bulunup, uygulanmamış olması (Öztürk, 2020) nedeniyle, 2021 yılı için de durum belirsizliğini korumaktadır. Pandemi kuşağı öğrencilerinde görülen öğrenme boşluklarının, mezun olduktan sonra, bunların işe girmesiyle sağlık, teknik ve diğer iş piyasasına olumsuz yansımaları kaçınılmazdır. Bu olumsuzluklar; mesleğe dair teorik bilgi yetersizliğinin yol açtığı mesleki kavram, terim, kural, ilke, yasa, önlemleri bilmemek ile mesleğini icra ederken (işini yapmak için) gerekli pratik beceriyle yeterince sahip olmamak şeklinde özetlenebilir. MYO mezunu tekniker veya meslek elemanının bu eksiklikleri, bütün iş kollarında önemli olmakla birlikte, özellikle sağlık ve teknik iş kollarında telafisi mümkün olmayan ağır bedel ve maliyetlere yol açabilir. Bu da önemli bir üretim, iş sağlığı ve güvenliği sorunudur. Bu itibarla kesintili eğitim mağduru olan MYO öğrencilerinde oluşan öğrenme boşluklarının, iş piyasasına bilgi ve beceri eksikliği şeklinde olumsuz yansımaması için nasıl önem alınacağına dair kısa (acil), orta ve uzun vadeli planların ivedilikte yapılması zorunludur.

2019-2021 Döneminde Covid-19 pandemisi sebebiyle kesintili eğitim almak zorunda kalan kuşak, bu süreçte yüz yüze ve uzaktan eğitimi birlikte aldıklarından bir anlamda “Hibrit Eğitim Kuşağı” olarak nitelendirilebilir. MYO bağlamında, bu süreçte uzaktan eğitimin akademik başarıdaki etkili ve verimliliğinin sınırlı olmasından dolayı (Doğan ve Tatik, 2015) olduğu varsayılan bilgi ve beceri eksikliğinin telafi edilmesine dair kısa vadeli plan, aslında bir acil telafi planı olmalıdır. Bu noktada gerekirse MYO için 2021 yılı yaz mevsiminde telafi edici, ek bir uygulama ağırlıklı eğitim-öğretim dönemi ihdas edilebilir, ya da bu döneme sarkan stajların süresi uzatılabilir.

Hibrit Eğitim Kuşağı MYO öğrencilerinde olduğu varsayılan bilgi ve beceri eksikliğinin telafi edilmesinde orta vadeli plan, özellikle sağlık ve teknik branşlar için zorunlu işbaşı oryantasyon eğitimi (uyum veya alıştırma eğitimi) şeklinde düşünülebilir. Zira Türkiye’de ön lisans mezunlarının atamaları, teorik anlamda zihinsel yetiyi ölçen ve ancak uygulamaya dair becerileri ölçmeyen merkezi KPSS ile yapılmaktadır. Bu durumda, uygulamaya dair becerileri gelişmemiş, ancak mesleğinin teorik kapsamı, sınav sistemi ve zaman yönetimi iyi olan bir MYO mezunu, söz konusu sınavda başarılı olarak kamuda kritik görevlere atanabilmektedir. İşte, uygulama becerisi gelişmemiş olan bu görevlinin görevini icra ederken yol açabileceği olumsuzlukları önlemek adına, Hibrit Kuşak olarak adlandırılan 2019-2021 Dönemi MYO mezunlarına iş başında mesleğin gerektirdiği yeterliliği kazandıracak oryantasyon eğitimi verilebilir. Zira Grobman’ın Psikomotor Alan taksonomisine göre, performans gerektiren bir mesleğin icrası, o mesleğe dair teorik bilgileri bilmek ve en az “beceri haline getirme” düzeyinde psikomotor beceri sahibi olmayı gerektirir (Akpınar, 2017).

Teknolojinin giderek eğitime daha fazla yansıdığı gerçeğinden hareketle (Keleş, Dündar-Öksüz ve Bahçekapılı, 2013), “Pandemi süreci geçse bile, hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktır” söyleminin ütöpik bir öngöründen ziyade, bir vakıa olduğu söylenebilir. Zira Pandemiden bağımsız şekilde çağın gereği olarak, teknoloji tabanlı çevrimiçi eğitimin yakın gelecekte ciddi şekilde yaygınlaşması beklenmektedir (Stapleton, Wen, Starrett and Kilburn, 2007). Dolayısıyla “her gelecek yakındır” özdeyişi gereğince MYO’nın hızla, teknoloji tabanlı bir eğitim çerçevesinde yeniden yapılanması gerekir. Farklı biçimlerde kurgulanabilecek bu yeniden yapılanma, “Hibrit MYO Modeli” şeklinde olabilir. Hibrit MYO modeli genel hatlarıyla, yüz yüze eğitim ile sanal ve dijital teknoloji tabanlı eğitimin harmanlaması şeklinde özetlenebilir (Pesen ve Oral, 2016). Hibrit model ile öğrenciler yüz yüze etkileşimi mümkün kılan sınıf, atölye ve laboratuvarlara ek olarak, artırılmış gerçeklik ve sanal laboratuvar desteği ile eğitim ve öğretim alabilirler. Sanal ve dijital teknolojilerin desteği ile MYO’daki eğitim-öğretimin; zaman ve mekâna bağımlılığı, öğretmen-öğrenci-tahta sınırlaması, öğrencilerin ders kitabına veya yazılı metinlere mahkûm olması gibi sınırlılıkları aşılabılır. Ayrıca öğrencilere sanal ve dijital teknolojiler ile istediği kadar ders veya uygulama tekrarı sağlanabilir. Böylece Hibrit MYO, bir taraftan Bilgi Çağı’nın eğitim paradigması olan ve bu çağın öğrenme paradigmasına uygun (Palacios, 2019) sanal ve dijital teknoloji tabanlı eğitim-öğretime uyumlu hale

gelirken, diğer taraftan pandemi ve kriz gibi olağanüstü durum ve belirsizliklere daha hazırlıklı olabilir.

Kaynaklar

Ak, B., Cerit, B., Dikmen, Y. ve Erol, F. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel tutumları ve etkileyen faktörler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi* (ISSN:133-053), 27(4), 232-242.

Akbal, H. ve Akbal, H. İ. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili yaşanan sorunların öğrenci bakış açısına göre AHP yöntemi ile incelenmesi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (ISSN: 1309-954X), 11 (22), 533-546.

Akgündüz, D. (2014). Harmanlanmış/Hibrit öğrenme modeli ve sosyal medya. *XIII. Geleneksel Eğitim Sempozyumu* (30 Ocak/1Şubat 2014), Türkiye Özel Okullar Derneği, Antalya.

Akpınar, B. (2017). *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme*. Ankara: Data Yayıncılık.

Aktaşlı, İ. ve Tüzün, İ. (2012). *Meslek eğitiminde kalite için iş birliği hayat boyu öğrenme çerçevesinde mesleki beceri kazanımı uluslararası eğilimler*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi Raporu.

Alkan, R. M., Suiçmez, M., Aydınkal, M. ve Şahin, M. (2014). Meslek yüksekokullarındaki mevcut durum: sorunlar ve bazı çözüm önerileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* (ISSN: 2146-5967), 4(3), 133-140.

Aslan, S., Karahalilöz, O., Karagözoğlu, B., Yıldırım, E., Yıldız, T., Kuş, H. ve Acar, S. (2019). Geleceğin okulları: Değişim kaçınılmaz mı? *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi* (ISSN: 2645-922), 2(2), 201-216.

Bahşi, N. (2011). Meslek yüksekokullarının sorunları ve yöneticilerinin tutum ve davranışları üzerine bir araştırma. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (ISSN: 1304-8899), 20(2), 165-178.

Balaman, F. (2014). *Web tabanlı uzaktan eğitimin meslek yüksekokulu öğrencilerinin internet programcılığı 2 dersindeki akademik başarılarına etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı, Diyarbakır.

Balcı, A. (2009). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara: Pegem Akademi.

Baloğlu, F. (1999). İnternetteki kaynakların bilimsel çalışmalarda gösterilmesi. *Sosyoloji Konferansları*, 26, 1999, 253-257.

Balta, Y. ve Türel, Y. K. (2013). Çevrimiçi uzaktan eğitimde kullanılan farklı ölçme değerlendirme yaklaşımlarına ilişkin bir inceleme. *Turkish Studies*(ISSN:1308-2140), 8(3), 37-45.

Balyer, A. (2016). Öğretmen liderler: öğretmen algıları üzerine nitel bir araştırma. *İlköğretim Online* (ISSN: 1305-3515), 15(2), 391-407.

Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi* (ISSN: 2149-2360), 6 (2),11-53.

Creswell J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri* (Çev. Eds: Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir). Ankara Siyasal Kitapevi.

Çam, Ş. S. (2021). The history of turkish education course based on technopedagogical education: An action research. *Participatory Educational Research (PER)*, 8(3), 1-23.

Demir, B. (2018). Yükseköğretimden endüstriye nitelikli insan gücü. <https://www.yok.gov.tr/> (Erişim: 21.09.2020).

Demir, E. (2014). Uzaktan eğitime genel bir bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (ISSN: 2587-005X), 39, 203-212.

Dikmen, S. ve Bahçeci, F. (2020). Covid-19 Pandemisi sürecinde yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitime yönelik stratejileri: Fırat üniversitesi örneği. *Turkish Studies* (ISSN:1308-2140),7 (2), 78-98.

Doğan, S. ve Tatik, R. Ş. (2015). Marmara üniversitesindeki uzaktan eğitim uygulamasının öğrenci görüşleriyle değerlendirilmesi. *Route Educational and Social Science Journal*, 2(1), 247-261.

Doğan-Bilgiç, H. G. (2014). *Yükseköğretim kurumlarında web tabanlı uzaktan eğitim programları bileşenleri: uygulamalar ve sorun alanları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.

Enderoğlu, Y. T. (2004). *Türkiye’de mesleki teknik eğitimin sorunları*. İstanbul: İktisadî Araştırmalar Vakfı Yayını.

Engin, M. (2013). *Üniversitelerde teknoloji yoğun uzaktan eğitim sistemlerinin üretim, uygulama ve yönetim süreçlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.

Eşme, İ. (2007). Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin bugünkü durumu ve sorunlar. *Yükseköğretim Kurulu Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı* (15-16 Ocak 2007) Ankara.

Eygü, H. ve Karaman, S. (2013). Uzaktan eğitim öğrencilerinin memnuniyet algıları üzerine bir araştırma. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (ISSN: 2146-2879), 3(1), 36-59.

Garda, B. ve Temizel, M. (2016). Bilgi çağında eğitim. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi* (ISSN: 2146-7226) 12, 23-43.

- Geyef, A. (2017). Türkiye’de önlisans eğitimi. *Marmara Sağlık Hizmetleri Dergisi* (ISSN: 2636-8285), 1(1), 13-15.
- Glesne, C. (2014). *Nitel araştırmaya giriş* (Çev: Ali Ersoy ve Pelin Yalçinoğlu). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Günay, D. (2007). Yirmibirinci yüzyılda üniversite. (Ed. Çoşkun C. Aktan), *Değişim çağında yükseköğretim*, İzmir, Yaşar Üniversitesi Yayını.
- Kahraman, M. E. (2020). COVID-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: temel tasarım dersi örneği. *İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi* (ISSN: 2587-1684), 6(1), 44-56.
- Karadağ, E. ve Yücel, C. (2020). Yeni tip koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi* (ISSN: 2146-796X), 10(2), 181-192.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kavak, Y. (1992). Meslek yüksekokulları iş hayatı ilişkileri. *H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi* (ISSN: 2536-4758), 7, 95-115.
- Kaya, A. (2014). Meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin eğitim öğretim ve geleceğe yönelik düşünceleri. *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi* (ISSN: 1300-302X), 33(2), 349-356.
- Kaya, Y. ve Işık, A. R. (2021). Covid-19 pandemisi’nin ilk döneminde uygulanan zorunlu uzaktan eğitim sisteminin hemşirelik eğitimine katkısı ve zorlukları: nitel bir çalışma. *Journal of Education and Research in Nursing*(ISSN: 2757-9204), 18, 76-84.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Kayadibi, F. (1999). Mesleki ve teknik eğitimde yeniden yapılanma. *18. Millî Eğitim Şûrası Tebliği*: 41-62.
- Kaysi, F. ve Aydemir, E. (2018). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin stajlarda karşılaştıkları sorunların değerlendirilmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (ISSN: 1305-7766), 20(2), 119-133.
- Keleş, E., Dünder-Öksüz, B. ve Bahçekapılı, T. (2013). Teknolojinin eğitimde kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşleri: fatih projesi örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences* (ISSN: 1303-0094), 12(2), 353-366.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (ISSN: 2147-8406), 8(15), 170-189.
- Konya, S. ve Güngör, S. (2015). Meslek yüksekokullarından mezun olan öğrencilerin istihdam sorunları. *PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi* (ISSN: 1305-7979), 11(1), 427-440.
- Kurnaz, E. ve Serçemeli, M. (2020). COVID-19 pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış

açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi* (ISSN: 2602-4748), 2(2), 263-288.

Küçük, T. (2014). *Işık ünitesinde simülasyon yönteminin kullanılmasının öğrencilerin fen başarısına ve fen tutumlarına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı, Çanakkale.

MARKA, (2019). Doğu marmara kalkınma ajansı-istihdam sorunları ve çözüm stratejileri. <https://kosano.org.tr> (Erişim: 02.10. 2020).

Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. Selahattin Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2016). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: nitel veri analizi* (Çev. Ali Ersoy, Sadegül Akbaba Altun). Ankara: Pegem Akademi.

Örs, F. (2003). Meslek yüksekokullarının toplumsal işlevi-bir meslek yüksekokulunun kurumsal imaj araştırması. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (ISSN: 2149-5858), 10,1-16.

Öztürk, F. (2020). Koronavirüs aşısının bulunması neden uzun sürüyor? <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52310229> (Erişim: 12 07 2020).

Palacios, A. G. (2019). Learning Styles of Generation Z Latinos: A mixed-methods exploratory study of two cohorts of Business University Students. PHD Thesis. The University of the Incarnate Word.

Pesen, A. ve Oral, B. (2016). Harmanlanmış öğrenme yaklaşımının öğretmen adaylarının akademik başarısına ve güdülenme düzeyine etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* (ISSN: 1304-0278), 15(58), 799-821.

Punch, K. F. (2011). *Sosyal araştırmalara giriş: Nicel ve nitel yaklaşımlar* (Çev: D. Bayrak, H. Bader Arslan ve Z. Akyüz) (2. baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Rothstein, J. (2020). The lost generation? Labor market outcomes for post great recession entrants. *National Bureau of Economic Research*,1-59.

Sayın, Z. (2010). *Mobil Telefonlarla mobil öğrenme üzerine bir araştırma ve örnek uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2016). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Söyler, O., Çakır, M. ve Kalpakçıoğlu, H. (2017). Meslek yüksekokullarında görev yapan öğretim elemanlarının karşılaştıkları sorunların tespiti ve çözümlerine yönelik bir araştırma. 6. *Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu* (UMYOS 2017, May 18-20 Bosnia & Herzegovina).

Stapleton, J.L., Wen,H.J., Starrett, D. and Kilburn, M. (2007). Generational differences in using online learning systems. *Human Systems Management*, 1–11.

Tektaş, N., Yayla, A., Sarıkaş, A., Polat, Z., Tektaş, M. ve Ceviz, Ö. N. (2016). Ön lisans öğrencilerinin staj uygulamalarının değerlendirilmesi: Marmara üniversitesi örneği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* (ISSN: 2146-9199), 5, 310-318.

Terzi, D., Akalın, R. B. ve Erdal, B. (2020). Covid-19 Salgınının sağlık alanındaki öğrencilerin eğitime etkisi: Tekirdağ Namık Kemal üniversitesi sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu örneği. *Namık Kemal Tıp Dergisi* (ISSN: 2587-0262), 8(3), 279-287.

TÜBA (2020). *Türkiye bilimler akademisi Covid-19 pandemi değerlendirme raporu*. Ankara TÜBA Yayınları.

Türel, Y. K. (2020). Dijital dünyada eğitimin geleceği. *Maarif*, 1 (1), 21-23. Türkiye Maarif Vakfı.

Ünver, H. M., Yaylı, H. ve Ceylan, H. (2009). Taşra meslek yüksekokullarının sorunları ve çözüm önerileri. *1.Uluslararası 5.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu* (27-29 Mayıs 2009), Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulu, Konya.

Üstün, S., Çetin, A., Uzun, R. O. ve Çorumlu, V. (2016). Türkiye’ de mesleki yeterlilikler ve 5. seviye (ön lisans) ulusal meslek standartları ve yeterliliklerin incelenmesi. *5th International Vocational Schools Symposium*, 18-20 May Prizren, Kosova.

Üstüner, M. (2004). Geçmişten günümüze Türk eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme ve günümüz sorunları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (ISSN: 1300-2899), 7, 1-6.

Yalçın, M. (2017). *Mesleki eğitimde istihdam sorunları, örnek modeller, Türkiye uygulaması ve çözüm önerileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yamamoto, T. G. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi* (ISSN: 2636-745), 3(1), 25-34.

YBYS (2020). Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, <https://istatistik.yok.gov.tr/> (Erişim: 29.09.2020).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, H., Sertel, E. ve Akyol, Ö. S. (2017). Meslek yüksekokullarının güncel sorunlarına ilişkin öğretim elemanlarının görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (ISSN: 1309-1387), 9(21), 287-300.

YÖK (2019). Türkiye Yükseköğretim Sistemi. <https://www.yok.gov.tr> (Erişim: 14.09.2020).

Extended Abstract

Introduction

During the last year, students in Turkey and the world were urged to face a problem that adults had never experienced before. This problem was the COVID-19 pandemic, which emerged in China in 2019 and was defined as a new type of coronavirus (TÜBA, 2020) by the World Health Organization (WHO). Called as the COVID-19 pandemic, this problem led to closing down the schools in 188 countries and depriving the 92% of students of face-to-face education (Can, 2020). As was the case in many countries, education in Turkey was also carried out online during this period.

Holding a central position in the national agenda as a result of the COVID-19 pandemic, virtual and digital-based online education is actually the prerequisite of the 21st century, also called as the Information Age (Akgündüz, 2014, Demir, 2014). Online education triggered by the pandemic has been one of the hottest topics of debate nowadays. These debates focused on the effectiveness, productivity, advantages and disadvantages of the virtual and digital-based education rather than its necessity. The debates revealed that there were serious problems in online education which was experienced by the whole world for approximately one year. Of the problems, those related to the pedagogical framework of online education, legislation, program, accessibility, security, and its implementation (Sayın, 2010; Doğan-Bilgiç 2014; Balaman, 2014; Kurnaz and Serçemeli, 2020; Engin, 2013; Balta and Türel, 2013) were the leading ones. However, the point overlooked in these debates was the issue of the erosion that online education caused in practice-based education and how it might be adapted to such education.

With this respect, one can assert that there is a gap in the literature about the impact(s) of the pandemic period on the education in the practice-based associate level vocational schools and the effectiveness of the web-based education implemented during this period. To this end, this study which intended to analyze impacts of the pandemic period on associate education is expected to contribute to the literature.

Method

This study was carried out in a qualitative model as a paradigm; at the point of data collection and analysis, it was carried out using a documentary analysis technique. Qualitative research aimed to examine social phenomena in a versatile and in-depth manner, (Punch, 2011: 188) is an appropriate approach to educational science studies in the category of social science (Merriam, 2013: 1). Documentary analysis is a qualitative research technique used to studiously and systematically analyze the content of written documents (Wach, 2013, Akt: Kırıl, 2020: 174). All

kinds of written materials that provide information about the subject that needs to be investigated are called documents (Balci, 2009: 180). These documents (documents, resources) can be books, articles (Sonmez and Alacapinar 2016: 108), papers, theses, reports, etc. written documents and internet resources (Baloğlu, 1999: 253). In this study, documents scanned as data source consist of scientific papers (n=37) and books (n=13), postgraduate theses (n=7), printed papers presented in national/international congresses and symposiums (n=5) and internet resources (n=5). In the first step, in order to ensure the scientific criterion in the documents scanned in the study, the principles determined by Sönmez and Alacapinar (2016) and Yıldırım and Şimşek (2013) and the criterion for these publications to be based on reliable sources were sought.

The documents selected and scanned according to scientific criteria were analyzed with the descriptive analysis technique (Kıral, 2020) in the context of the general purpose of the research. Because qualitative studies are focused on analysis (Miles and Huberman, 2016: 9), description, understanding and interpretation (Glesne, 2014: 12). In accordance with the descriptive analysis, (Creswell, 2016: 183; Merriam, 2013: 168; Yıldırım and Şimşek, 2013: 224) the information obtained from the documents examined in the study was organized in a four-stage systematic. These are; a) creating a framework for descriptive analysis based on the general purpose of the study, b) limitation of information according to this framework created c) description of information (introduction, understanding) and d) combining information, interpreting and drawing conclusions. In the study, the "role of the researcher" was explicitly stated for validity (Karataş, 2015: 69) and it was tried to ensure that the documents examined were read and described impartially. (Kirk ve Miller, 1986, Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013: 289) In addition, "literature support" (Miles & Huberman, 2016) was provided to the comments in the study for validity. In qualitative research, for reliability related to the reproducibility of the study results (Yıldırım and Şimşek, 2013: 293), the way was taken to confirm the comments made by the researchers from the literature by selecting the documents examined in the study in an unbiased manner according to scientific criteria and clearly introducing them.

Result and Discussion

As an important educational level both in terms of quantity and function, the vocational schools also serve as a salient link in the vocational and technical education chain in Turkey (Garda and Temizel, 2016). The vocational schools, the main aim of which is to train qualified intermediate staff for the public and private sectors, already face sound problems. A new problem was added in 2019 to well-known set of problems such as employment of the graduates, programs, infrastructure and equipment, internships, student qualifications (Yalçın, 2017; Konya and Güngör, 2015). This problem was the COVID-19 pandemic, which emerged in China, and after transforming into a global pandemic in a short time, interfered with the face-to-face education to a great extent and caused various

problems particularly in practical courses (Kahraman, 2020, Yamamoto and Altun, 2020).

The problem of COVID-19 pandemic was more prevalently felt in the vocational schools which offer education at the associate level basically due to two reasons. The first reason is the short educational period of the vocational school; namely, four semesters in two years. The second reason is the practice-based education policy in these schools which focus on vocational and technical education. The students of vocational schools who had to receive discontinuous education due to the COVID-19 pandemic suffer from knowledge and skill deficiencies stemming from the nature of online education (Doğan and Tatik, 2015). Although deficiencies in knowledge were partly handled via online education, the deficiencies in skills could not be compensated. To prevent negative impacts of these deficiencies on the labor market, it is necessary that these deficiencies should be handled. With this respect, short-, medium-, and long-term plans are essential to deal with the assumed knowledge and skill deficiencies in the students of vocational schools between 2019-2021 (i.e. Hybrid Education Generation). The short-term plan may be to enforce an additional compensating, practice-based education period during the summer semester of 2021. The medium-term plan may be the organization of a compulsory induction, orientation training, particularly for medical and technical departments. The long-term plan, nevertheless, may be designed as the “Hybrid Vocational School Model”. The Hybrid Vocational School Model can be described as the blending of face-to-face education with virtual and digital technology-based education (Pesen and Oral, 2016). In the Hybrid model, the students can receive training through augmented reality and virtual laboratory apart from classrooms, shops, and laboratories which enable face-to-face interaction. Thanks to the facilities of the virtual and digital technologies, education in the vocational schools can overcome the weaknesses such as time- and place-dependency, teacher-student-board limitation, students’ dependency on course books or written texts. Moreover, the virtual and digital technologies students can enable students to enjoy class or practice repetition as much as they want. By adopting this model, therefore, vocational schools can on the one hand adapt to the virtual and digital technology-based education, which is the educational paradigm of the Information Age, and on the other hand be more prepared for extraordinary emergencies and ambiguities such as pandemia and crisis.

Covid-19 Pandemi Sorununun Ön Lisans Eğitime Yansımaları

EK-1 Çalışmanın Veri Kaynağını Teşkil Eden Bilimsel Makaleler

Makalenin Adı	Yayın Yılı	Yazar/Yazarlar	İndeks
Covid-19 pandemisi'nin hemşirelik eğitimine katkısı ve zorlukları	2021	Kaya, Y. ve Işık, A. R.	Hakemli Dergi
The history of turkish education course based on technopedagogical education	2021	Çam, Ş. S.	Hakemli Dergi
Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi	2020	Yamamoto, T. G. ve Altun, D.	TR Dizin
Dijital dünyada eğitimin geleceği	2020	Türel, Y. K.	
Covid-19 Salgınının sağlık alanındaki öğrencilerin eğitimine etkisi	2020	Terzi, D., Akalın, R. B. ve Erdal, B.	Hakemli Dergi
The lost generation?	2020	Rothstein, J.	Hakemli Dergi
COVID-19 pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitime bakış açıları	2020	Kurnaz, E. ve Serçemeli, M.	Uluslararası Hakemli Dergi
Nitel bir veri analizi yöntemi doküman analizi.	2020	Kıral, B.	Hakemli Dergi
Pandemi döneminde üniversiteye uzaktan eğitim	2020	Karadağ, E. Yücel, C.	TR Dizin
COVID-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi	2020	Kahraman, M. E	Hakemli Dergi
Covid-19 Pandemisi sürecinde yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitime yönelik stratejileri	2020	Dikmen, S. ve Bahçeci, F.	TR Dizin
Coronavirüs pandemisi ve pedagojik yansımaları	2020	Can, E.	Hakemli Dergi
Pandemi sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili yaşanan sorunlar	2020	Akbal, H. ve Akbal, H. İ.	Hakemli Dergi
Geleceğin okulları: Değişim kaçınılmaz mı?	2019	Aslan, S., Vd.	Hakemli Dergi
Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel tutumları ve etkileyen faktörler	2018	Ak, B., Vd.	Hakemli Dergi
MYO öğrencilerinin stajlarda karşılaştıkları sorunların değerlendirilmesi	2018	Kaysi, F. ve Aydemir, E.	TR Dizin
MYO güncel sorunlarına ilişkin öğretim elemanlarının görüşleri.	2017	Yıldırım, H., Sertel, E. ve Akyol, Ö. S.	Hakemli Dergi
Türkiye'de önlisans eğitimi	2017	Gayef, A.	Hakemli Dergi
Ön lisans öğrencilerinin staj uygulamalarının değerlendirilmesi.	2016	Tektaş, N., Vd.	Hakemli Dergi
Harmanlanmış öğrenmenin öğretmen adayı başarısına ve güdülenme düzeyine etkisi	2016	Pesen, A. ve Oral, B.	TR Dizin
Bilgi çağında eğitim	2016	Garda, B. Temizel, M.	Hakemli Dergi
Öğretmen liderler	2016	Balyer, A	Hakemli Dergi
MYO mezun olan öğrencilerin istihdam sorunları	2015	Konya, S ve Güngör, S.	Hakemli Dergi
Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri	2015	Karataş, Z.	Hakemli Dergi

MÜ uzaktan eğitim uygulamasının öğrenci görüşleriyle değerlendirilmesi	2015	Doğan, S. ve Tatik, R. Ş.	Hakemli Dergi
MYO öğrenim gören öğrencilerin eğitim öğretim ve geleceğe yönelik düşünceleri.	2014	Kaya, A.	TR Dizin
Uzaktan eğitime genel bir bakış	2014	Demir, E.	TR Dizin
MYO mevcut durum sorunlar ve çözüm önerileri	2014	Alkan, R., Vd.	TR Dizin
Çevrimiçi farklı ölçme değerlendirme yaklaşımlarına ilişkin bir inceleme	2013	Balta, Y. ve Türel, Y. K.	TR Dizin
Uzaktan eğitim öğrencilerinin memnuniyet algıları üzerine bir araştırma.	2013	Eygü, H. ve Karaman, S.	Hakemli Dergi
EK-1 Devam			
Teknolojinin eğitimde kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşleri	2013	Keleş, E., Vd.	TR Dizin
MYO sorunları ve yöneticilerinin tutum ve davranışları üzerine bir araştırma	2011	Bahşi, N.	TR Dizin
Generational differences in using online learning systems.	2007	Stapleton, J.L., Vd.	Hakemli Dergi
Geçmişten günümüze TES öğretmen yetiştirme ve günümüz sorunları	2004	Üstüner, M.	Hakemli Dergi
MYO toplumsal işlevi-bir MYO kurumsal imaj araştırması	2003	Örs, F	Hakemli Dergi
İnternetteki kaynakların bilimsel çalışmalarda gösterilmesi	1999	Baloğlu, F.	Hakemli Dergi
Meslek yüksekokulları iş hayatı ilişkileri.	1992	Kavak, Y.	TR Dizin

EK-2 Çalışmanın Veri Kaynağını Teşkil Eden Kitaplar ve Raporlar

Kitabın Adı	Yayın Yılı	Yazar/Yazarlar	Yayınevi
Covid-19 pandemi değerlendirme raporu	2020	TÜBA	TÜBA Yayınları
Eğitimde program geliştirme-değerlendirme	2017	Akpınar, B.	Data Yayıncılık
Nitel araştırma yöntemleri	2016	Creswell J. W.	Siyasal Kitapevi
Genişletilmiş bir kaynak kitap: nitel veri analizi	2016	Miles, M. B. ve Huberman, A. M	Pegem Akademi
Örneklenirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri	2016	Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G.	Anı yayıncılık
Nitel araştırmaya giriş	2014	Glesne, C.	Anı Yayıncılık.
Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri	2013	Yıldırım, A. ve Şimşek, H.	Seçkin Yayıncılık
Nitel araştırma desen ve uygulama rehberi	2013	Merriam, S. B.	Nobel Yayıncılık
Meslek eğitiminde kalite için işbirliği hayat boyu öğrenme çerçevesinde mesleki beceri kazanımı uluslararası eğilimler	2012	Aktaşlı, İ. ve Tüzün, İ	Eğitim Reformu Girişimi
Sosyal araştırmalara giriş	2011	Punch, K. F.	Siyasal Kitabevi

Covid-19 Pandemi Sorununun Ön Lisans Eğitimine Yansımaları

Sosyal bilimlerde araştırma	2009	Balcı, A.	Pegem Akademi
Bilimsel araştırma yöntemi	2009	Karasar, N.	Nobel Yayınları
Yirmibirinci yüzyılda üniversite.	2007	Günay, D.	Yaşar Üniversitesi
Türkiye’de mesleki teknik eğitimin sorunları.	2004	Enderoğlu, Y. T.	İktisadî Araştırma Vakfı
Uzaktan eğitim	2002	Kaya, Z.	Pegem A
Mesleki ve teknik eğitimde yeniden yapılanma	1999	Kayadibi, F.	MEB

EK-3 Çalışmanın Veri Kaynağını Teşkil Eden Akademik Tezler

Tezin Adı	Yılı	Yazar	Türü
Learning Styles of Generation Z Latinos: A mixed-methods exploratory study of two cohorts of Business University Students	2019	Palacios, A. G.	Doktora Tezi
Mesleki eğitimde istihdam sorunları, örnek modeller, Türkiye uygulaması ve çözüm önerileri	2017	Yalçın, M.	Yüksek lisans
Yükseköğretim kurumlarında web tabanlı uzaktan eğitim programları bileşenleri: uygulamalar ve sorun alanları	2014	Doğan-Bilgiç, H. G.	Doktora Tezi
Işık ünitesinde simülasyon yönteminin kullanılmasının öğrencilerin fen başarısına ve fen tutumlarına etkisi	2014	Küçük, T.	Yüksek lisans
Web tabanlı uzaktan eğitimin meslek yüksekokulu öğrencilerinin internet programcılığı 2 dersindeki akademik başarılarına etkisi.	2014	Balaman, F.	Doktora Tezi
Üniversitelerde teknoloji yoğun uzaktan eğitim sistemlerinin üretim, uygulama ve yönetim süreçlerinin incelenmesi	2013	Engin, M.	Doktora Tezi
Mobil Telefonlarla mobil öğrenme üzerine bir araştırma ve örnek uygulama	2010	Sayın, Z.	Yüksek lisans

EK-4 Çalışmanın Veri Kaynağını Teşkil Eden Basılı Bildiriler

Bildirinin Adı	Yılı	Yazar/Yazarlar
Meslek yüksekokullarında görev yapan öğretim elemanlarının karşılaştıkları sorunların tespiti ve çözümlerine yönelik bir araştırma	2017	Söyler, O., Çakır, M. ve Kalpakçıoğlu, H.
Türkiye’de mesleki yeterlilikler ve 5. seviye (ön lisans) ulusal meslek standartları ve yeterliliklerin incelenmesi	2016	Üstün, S., Çetin, A., Uzun, R. O. ve Çorumlu, V.
Taşra meslek yüksekokullarının sorunları ve çözüm önerileri	2009	Ünver, H. M., Yaylı, H. ve Ceylan, H.
Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin bugünkü durumu ve sorunlar	2007	Eşme, İ.